

„Tu imaš kos kruha in dva krajcarja. Kadar vidiš Kozmo na pragu, podari mu to in prosi ga odpuščanja. V nedeljo pa moraš k spovedniku, da se speveš svojega greha!“

In Ivan je storil, kakor so mu naročili mati.

Najžalostnejši dogodek mojega življenja.

(Slika. — Spisal *Veselko K.*)

Bilo je o velikih počitnicah. Nekega vročega popoldne sem prišel k svojemu součencu Ivanu, do kojega rodne vasi sem imel dobre pol ure hoda. Pozdravivši ga po stari domači šegi mu rečem: „Janko, lej drevi, ko se hlad naredi, bi bilo prav prijetno malo voziti se po Savi. Čoln imam s seboj, kajti ravnokar sem se pripeljal gori po Savi. Nikoli se mi ni zdelo tako prijetno, ko ravno danes. Valovi so mirni, voda ne ravno prevelika, tistih dveh vrtincev pa, ki sta tam doli pod cesto, se že lahko ogneva. — Lej, danes bi tudi prav lahko obiskala Milana. Včeraj sem zvedel, da bode danes in jutri doma. Prihodnji teden hoče nekoliko potovati po Gorenjskem. Ne bi li bilo torej dobro, če bi ga danes poiskala?“

Ivan ni črhnil ne črne, ne bele. Vendar pa je bilo videti, da bi rad ustregel moji želji. To je videla tudi njegova vrla mati, ki je iz košare metala svinjam zel na prostoren dvor ter vmes zvesto poslušala moje besede.

Odgovorila je torej mesto Ivana:

„Kaj se bo hodil voziti? Bi se menda rad utopil? Le nikarte se tako radi z vodo ne igrajte, ko ni nič strašnejšega kakor globoka voda. Sedita rajše tja v utico; jaz vama pa prinesem vrč vina in kruha. Pa se bodeta boljše zabavala nego na vodi.“

„Je že prav, mati; pa midva bi rada obiskala svojega prijatelja Milana. Saj vozila se tako ne bodeva mnogo po Savi. Tja pa nazaj, pa bo. Pustite ga torej, pustite“, pregovarjal sem jaz Ivanovo mater.

„Naj bode! S teboj le naj gre. Saj z drugim bi ga itak ne pustila. Pa če se vama pripeti kaj hudega, boš ti Karol vsega kriv“, odgovorila mi je mati ter pristavila: „Noči pa ne čakajta. Lahko zajdeta v kak vrtinec in se oba utopita v Savi.“

„Mati, ne bojte se za naju. Bodeva že dobro veslala in se vrtincev varno ogibala.“

Rekši, mignem Ivanu, ki je vesel, da mu je mati dovolila, korakal za menoj navzdol proti Savi.

Stopila sva v čoln, ki je bil priklenjen za debelo jelševo vejo. Ivan se vsede na sredi. Jaz pa sem zasel mesto krmarja. Odklenivši čoln, prinem ga krepko z veslom od brega in — bila sva na Savini gladini. Vozila sva naravnost prek reke. Na tem kraju teče Sava precej mirno, tako da se brez

velikega napora lahko vesla tudi proti vodi. Srečala sva starega ribiča, ki je sedel v ne premajhnem čolnu ter zamišljeno zrl v vodo za trnkom.

„Oče“, zakričim mu, „ali je Mavričev študent doma?“

„Ka-a-áj?“ zatulil je starček, ki je stoprv sedaj zapazil naju: tako je bil zamišljen v svoj posel.

Ponovim torej svoje vprašanje še jedenkrat.

„O, ne; ni ga ne! Zjutraj se je odpeljal z očetom v goro. Težko, če je že doma. Jaz bi že trdil, da ga še ni“, odgovoril je ribič ter se zopet zagledal v svoj trnek.

„Kaj se hočeva sedaj tja voziti, saj ga res bržkone ni doma“, rekel sem torej Ivanu, „pa se raji voziva nekoliko časa. Saj vidiš, kako je prijetno.“

Ivan je bil z mojim predlogom zadovoljen. Vendar pa je bil vedno nekako zamišljen.

Vozila sva se dobro uro po Savi pogovarjaje se o raznih rečeh.

„Daj, bodem še jaz nekoliko časa krmari“, poprosil me je moj tovariš.

Jaz pa sem njegovi želji rad ustregel in pristavil: „Pa dobro vodi!“

Pa zdajci se začuje iz daljave močen žvižg. Izza hriba se približa železnični vlak. Oba sva obrnila na železnega konja večjo pozornost nego na čoln. Skoro sva pozabila, da sva na vodi.

Kar se meni zazdi, da se čoln mnogo hitreje pomika nego preje. Ozrem se torej okoli sebe in zapazim sebi in svojemu tovarišu v velik strah, da je mej tem, ko sva se midva zagledala v lokomotivo, zašel najin čoln v močan vrtinec.

„Kreni z veslom!“ zavpil sem Ivanu na vso moč. A bilo je že prepozno. Komaj sem besedi izgovoril, izginil je zadnji konec čolna v vodo in z njim tudi — Ivan.

V trenutju skočim za njim. — — —

Držeč Ivana za lase in premočen po vsem životu priplaval sem na Savino obrežje. Kmalu je priletelo mnogo ljudij iz vasi. Mej njimi tudi mati nesrečnega Ivana. Hitro poklekne na tla k Ivanu, da bi se prepričala, ali še živi. A nesrečnež ni dal od sebe nikakega glasu. Obličje njegovo je bilo blede ko zid.

Ljudje so drgnili Ivana in se prizadevali na vse načine, da bi ga pripravili k zavesti.

In res se je slednjič malo zavedel.

Žalosten sem stal poleg na pol mrtvega tovariša in nisem mogel spregovoriti niti besedice. Pa kako bi tudi? Saj nisem bil jaz v nič manjši nevarnosti nego Ivan.

Nesrečna Ivanova mati je močno ihtela in na obrazu ji je bilo brati neizmerno bolest.

„Ti si kriv!“ rekla je jezno-žalostno meni, ki se ji nisem upal ugovarjati.

Ivana so nesli domov. — — —

Začetek šolskega leta je bil vedno bliže. Slednjič je prišel čas, da sem se zopet popeljal v mesto.

Druga leta sva se z Ivanom vedno skupaj vozila v šolo, a letos sem se peljal — sam. Nemogoče je popisati čustva, ki so mučila mojo dušo in srce na tej poti. Preje je imela ta vožnja za naju vedno nekako prijetnost, — saj se človek tudi počitnic slednjič naveliča —, a sedaj sem sedel na vozu brez najljubšega mi tovariša. Ubožec je zdihoval doma na postelji.

Skoro nisem opazil, da drdra voz že po mestnem tlaku: tako sem bil utopljen v žalostne, tužne misli.

* * *

Bilo je zopet o velikih počitnicah.

Zahajajoče solnce je stalo komaj tri pedi visoko na nebu, ko sem stopal nekega popoldne proti rojstveni vasici svojega prijatelja.

Kakor vsak dan, hotel sem ga tudi danes obiskati in tolažiti v njegovi bolezni. A ko se približam njegovemu stanovanju, zapazim, da prihajajo posamezni ljudje iz Ivanovega doma.

Takoj me prešine neprijetna misel: „Kaj, če je Ivan že mej mrtvimi? To so gotovo kropilci!“

In res.

Ko vstopim v sobo, odkrije se mojim očem nenavadno žalosten prizor: Ivan na mrtvaškem odru! Kakor strela z jasnega neba iznenadil me je ta prizor.

Zadnje dni se je Ivan namreč nenavadno dobro počutil ter že gojil veselo nado, da bode mogel zopet iti začetkom šolskega leta v mesto. A pretečeno noč ga je mrzlica z vso silo zgrabila. Bilo je po njem.

Imel je še pred smrtjo veliko srečo, da je prejel v zadnji uri sveto popotnico.

Nem sem stal pred mrtvaškim odrom, ter nepremično kakor marmornat kip zrl v blede obličje preminolega mi prijatelja. Zdelo se mi je, da se drži nekoliko na smeh. Pa kako bi se tudi ne, saj je zaslužil s svojim potrpežljivim trpljenjem in udanostjo v voljo božjo rajsko veselje.

Pokleknil sem ter dolgo molil za dušo rajnega. A mislil sem tudi na pretekle dneve, ki sva jih kot dijaka skupaj preživela. Tako sem se bil zamislil, da sem se zavedel stoprv, ko je stopilo v sobo zopet nekaj kropilcev.

Še jeden — zadnji pogled na blede obličje milega mi tovariša, potem pa sem v bridko žalost utopljen stopal proti domu.

Drugi dan je bil pogreb. Pri lepem sprevodu je bilo navzočih tudi nekaj dijakov, Ivanovih prijateljev, katere sem bil v naglici osvedočil o njegovi smrti.

Zagrebli so mi sicer truplo milega tovariša, a spomina nanj mi niso pokopali.

